№ 187 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 27 1902 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 27 № 187

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Հասցէ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կարկուտի դէմ նոր միջոց.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նովգորոդեան տօնավաճառ. Նամակ Կարսից. Նամակ Գիւմրիից. Նամակ Վլադիկավկազից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ռուդոլֆ Վիրխով. Արտաքին լուրեր. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՑԱՆՑԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Իտալիայում.

ԿԱՐԿՈՒՏԻ ԴԷՄ ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

Իր ժամանակին մենք հաղորդել էինք այն աջող փորձերի մասին, որոնք կատարուել էին թէ Եւրոպայում և թէ մեր երկրում մաքառելու կարկուտի դէմ թնդանօթաձգութեան միջոցով: Անցեալ 1901 թուականին [illegible] մի շարք փորձեր արեց և եկաւ այն եզրակացութեան, որ թնդանօթաձգութեան միջոցով կարելի է արդարև ցրվել կարկտաբեր ամպերը և ազատել այգիները վտանգից: Այս տարի նոյն տեսակ փորձեր աջող հետևանքներով կատարվեցին նաև իշխան Մակաեվի կալուածքում, որ ձեռք է բերել տասներկու մորտիրներ այդ նպատակով: Կախեթի տեղական ազգաբնակութիւնը սկսել է համոզվել, որ թնդանօթաձգութեան միջոցով կարելի է կարկտի վտանգի առաջն առնել, բայց դժուարութիւններ է տեսնում միայն այն բանի մէջ, թէ ինչպէս պէտք է նա կազմակերպէ գործը, որովհետև թնդանօթներ ձեռք բերելը մեծ ծախք է պահանջում և գործի ղեկավարութիւնը որոշ հմտութիւն է ենթադրում: Հարցը գործնականապէս կը լուծվի, եթէ աջողվի այգեգործներին միացնել և մի որոշ տեղը գտնվող գիւղերի համար կազմել մի ընդհանուր ընկերակցութիւն յատկապէս այդ գործի ղեկավարութեան համար:

Եւրոպական լրագիրները լուր են բերում, որ այժմ միջոց է գտնված թնդանօթաձգութիւնը փոխարինելու աւելի դիւրին և մատչելի մի միջոցով, այն է փամփուշտներ արձակելով դէպի կարկտաբեր ամպերը: Դոկտոր Վիդալ նորերս զեկուցեց Պարիզի ակադէմիային, թէ նրա տարած բազմաթիւ փորձերը ցոյց տուին, որ փամփուշտները աւելի դիւրութեամբ, քան թնդանօթները, պատռում են և ցրվում ամպերի կուտակումները: Թնդանօթները ազդում են փոքր տարածութիւնների վրա. նրանք հասնում են միայն մօտակայ ամպերին, որոնք բարձր են երկրից միայն 200 սաժէն, մինչդեռ փամփուշտները բարձրանում են երկու անգամ աւելի ուժեղ կերպով և նոյն իսկ մօտ մի վերստ տարածութիւն: Վիդալի փորձերը սկսվել են 1901 թուականից և նա դեռ անցեալ տարի զեկուցել էր Լիոնի համագումար ժողովին իր սկսած փորձերի մասին. իսկ վերջին տարում նա փորձերի մի ամբողջ ցանց կազմակերպեց և հասաւ փայլուն հետևանքների:

Վիդալ իր փորձերով պարզեց և մի հանգամանք, որ եթէ փամփուշտներով կարելի է ցրվել կարկտաբեր ամպերը, միւս կողմից կարելի է ամպեր առաջացնել այն օրերում, երբ երկարատև երաշտներ են տիրում:

Շատ ցանկալի է, որ մեզանում ևս փորձեր կատարվէին՝ փամփուշտների ազդեցութիւնը ստուգելու կարկտաբեր ամպերը ցրվելու գործում: Այդ միջոցը անհամեմատ աւելի դիւրամատչելի կը լինի, քան թնդանօթների գործադրութիւնը, որը նոյն իսկ անվտանգ չէ անցնում երբեմն և շրջապատողների համար:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՎԳՈՐՈԴԵԱՆ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ

Օգոստոսի 18-ին

Անտարակոյս, Ռուսաստանի խորը անկիւնում գտնված տօնավաճառի հայոց եկեղեցին մեզ ամենիս համար պիտի լինի ուշադրութեան առարկայ: Բայց ինչպէս երեւում է տօնավաճառ եկող հոգեւորականների խօսած քարոզներից, ժողովուրդը շատ անտարբեր է դէպի նա եւ այն եկամուտը, որը կազմում է եկեղեցու պայծառութեան եւ այլ պէտքերի միակ աղբիւրը,—այն է՝ տեղս եկող հայ վաճառականների կամաւոր տուրքը,—շատ դժուարութեամբ է ժողովվում, ուստի զարմանալի չէ, որ մօտ 80 տարի գոյութեան պատկառելի անցեալ ունեցող մեր եկեղեցու դրամագլուխը մի չնչին գումար է կազմում:

Տօնավաճառի եկեղեցու երէցփոխ Ղազարոսաղա Եղեանը, որը շարունակ 30 տարի երէցփոխի պաշտօնն է վարել, ցոյց տալով պատկառելի եւ եռանդուն գործունէութիւն, այժմ՝ իր ծերութեան պատճառով անկարող լինելով շարունակել իր պաշտօնը, յանուն Աստրախանի թեմակալ առաջնորդի տուած խնդիրքով հրաժարվում է բոլորովին իր պաշտօնից: Ժողովը բացվեց 43 մարդու ներկայութեամբ. Նախագահում էր Սարիկեան քահանան, որը կարդալով Աստրախանի կոնսիստորից ուղարկված թուղթը երէցփոխական ընտրութիւն կատարելու վերաբերմամբ, մի եւ նոյն ժամանակ առաջարկեց պ. երէցփոխի տարեկան հաշիւը քննել, ստուգել եւ վաւերացնել: Ժողովուրդը լսելով պ. երէցփոխի կարդացած մանրամասն հաշիւը, միաբերան շնորհակալ եղաւ եւ շատ խնդրեց, որ շարունակէ իր պաշտօնը, բայց երէցփոխը բոլորովին հրաժարվեց: Այստեղ ժողովուրդը միաձայն խնդրեց հայր նախագահին, որ արձանագրութեան մէջ մտցնվի երէցփոխի 30-ամեայ պաշտօնավարութիւնը եւ թեմակալ առաջնորդի միջոցով, սահմանված կանոնների հիման վրա, գնահատվի երէցփոխի բազմաշխատ գործունէութիւնը մի որ եւ է պատկառելի պարգեւով, եւ եթէ կարելի է, ցանկալի էր պատուաւոր քաղաքացիութեան տիտղոս խնդրել: Գալով երէցփոխական ընտրութեանը, ժողովուրդը 34 ձայնով ընտրեց պ. Դաւիթ Եղեանին, նախկին երէցփոխի որդուն, 3 տարի ժամանակով:

Երէցփոխի մատուցած հաշուից երեւում է, որ տօնավաճառի եկեղեցին 1901 թ. մուտք է ունեցել 700 ր. մի քիչ աւել, իսկ ծախք մօտ 800 ր. եւ դէֆիցիտը մայր գումարից դուրս բերելով առ 1-ն յունվար 1902 թ. եկեղեցու դրամագլուխն է եղել 12,000 ր. աւել, որը պահ է տրված զանազան տոկոսաբեր թղթերով Աստրախանի արքունական գանձարանում: Անցեալ տարվայ ծախքերի մէջ իբրեւ մեծ գումար աչքի է ընկնում հոգեւորականների բնակարանների վերաշինութեան համար ծախսված 500 րուբլին: Ի միջի այլոց ժողովրդի միջից պ. Արուշանեանը առաջարկեց եկեղեցու դրամագլխի մի որոշ մասը գործածել մի որ եւ է կրթական նպատակով, օրինակ ընթերցարան բանալ, գրքեր տպագրել եւ մի խօսքով նպաստել ընթերցասիրութեան գործին. պ. Արուշանեանի առաջարկութիւնը մտցրվեց արձանագրութեան մէջ: Ժողովուրդը արձանագրութիւնը, ինչպէս եւ երէցփոխ պ. Ղազարոս Եղեանի համար պարգեւաբաշխութեան խնդիրը ստորագրելուց յետոյ, ժողովը փակվեց ժամը մօտ 2-ին:

Ղ. Քեմէչճեան

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Օգոստոսի 22-ին

Այսօր պատեհութիւն ունեցայ լինելու Կարսի այն թաղում, ուր տեղաւորված է հայրենիք վերադարձող գաղթականների մեծ մասը: Այդ թաղն է Բայրամ-Փաշա կոչված թաղը, որ թէեւ անմիջապէս կպած է քաղաքին, բայց եւ այնպէս գիւղի բնաւորութիւն է կրում. տները համարեա բոլորը գետնափոր խրճիթներ են, բնակիչներն էլ ռանչպար-գիւղական: Ահա այս թաղում դատարկ մնացած տեղերը՝ թէ տուն, թէ գոմ, թէ դարմանանոց լցված են հայ գաղթականներով. ամեն մի կամ երկու սենեակի պէս տեղում (որովհետեւ սենեակի ոչ մի նմանութիւն չունեն) տեղաւորված են երկու-երեք տնւոր, մօտ 10—15 հոգի: Թէ լոյսը եւ թէ օդը այնտեղ անցնում են միայն կտուրից եղած փոքրիկ օջախից եւ նեղ ու փոքր դռնից: Ներսում օդը նեխված է եւ մի տեսակ հոտ է տիրում: Սակայն գաղթականը տանում է այս: Ներս ես մտնում, տեսնում ես այս եւ այն անկիւնում պատի տակ չուլ-փալասը, տակին կուչ է եկել նա, մի կողմը կինը, միւս կողմը որդին, նորահաս աղջիկն ու հարսը, միւս կողմից լսվում է երեխայի լացը, իսկ ինքը «չոջը» կամ ձեռքը ձեռքին կցած, կամ թութունի չիբուխը բերանին ասում է. «Ա՜խ Աստուած, դու մզի մի ճար ընես, սուլթանի սիրտը գութ մը գցես, մըզի ազատես էս բանտէն»:

Այս տեսակ դրութեան մէջ, աւելորդ է ասել, խեղճերը ձեռքներին կոպէկ էլ չունեն, որ մի կերպ գլուխները պահեն մինչեւ իրանց բաղդի այսպէս կամ այնպէս որոշվելը:

Տեղական հանգանակութեան համար կազմված մասնաժողովը շատ չնչին գումար է հաւաքել: Թէեւ, ի հարկէ, բոլոր կարիքների հոգատարութիւնը չէ կարելի գցել կարսեցինե-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՏԱԼԻԱՅՈՒՄ

(Ուղեւորի թռուցիկ տպաւորութիւններ)

XXIX

Նէապոլիտանական նախկին թագաւորութեան մայրաքաղաքը, Նէապօլ՝ իր բնակիչների թւով, որ հասնում է 540 հազարի, առաջինն է ամբողջ Իտալիայում. (Հռոմ 510 հազար բնակիչ միայն ունի): Սա աշխարհի հնագոյն քաղաքներից մէկն է եւ կարծվում է նոյն իսկ, որ շինված է Քրիստոսից XI դար առաջ յոյն գաղթականների ձեռքով: Հռոմի տիրապետութեան շրջանում—(326 թ. Ք. ա.) նա միշտ հաւատարիմ մնաց մայրաքաղաքին. անգամ Աննիբալի եւ Պիւռոսի պատերազմների ժամանակ, երբ այնքան հպատակ քաղաքներ դաշնի կամ յայտնի աջակցեցին թշնամիներին, Նէապօլը մնաց անյողդողդ: Կայսրութեան ժամանակ Հռոմի բարձր ազնուականութեան սիրած վայրը դարձաւ Նէապօլ, ուր շատ պատրիցիաներ վիլլաներ ունէին եւ անց էին կացնում տարվայ մի մասը: Հռոմի վերջնական անկումից յետոյ Նէապօլի անունը Իտալիայի պատմութեան մէջ միշտ առանձին արտասանվեց թէ իբր անկախ պետութիւն եւ թէ բարբարոսների իշխանութեան ներքոյ: Տիլզիտի ճակատամարտից յետոյ՝ 1808-ին, երբ համարեա ամբողջ Եւրոպան Նապոլէոնի ոտների տակն էր եւ երբ այս հանճարեղ parvenu (դուրս պրծածը) գահեր էր բաժանում իր եղբայրներին եւ մօտիկ ազգականներին, Նէապօլի թագաւորութիւնը Ժօզէֆ Նապոլէոնից յետոյ բաժին ընկաւ մարշալ Միւրատին: Ռեստաւրացիան Նէապօլի գահի վրա հաստատեց նախկին տիրոջը, Ֆերդինանդին եւ դժբաղդ Միւրատը՝ Կալաբրիայում յաղթված՝ գերի ընկաւ եւ գնդակի բռնվեց 1815-ին: Այնուհետեւ Նէապօլի անկախ գոյութիւնը շարունակվեց մինչեւ 1859 թ., երբ Սօլֆերինօի ճակատամարտից յետոյ միացաւ Իտալիային Վիկտոր-Էմմանուէլի իշխանութեան ներքոյ:

Նէապօլի ընդհանուր տեսքը հեռուից տգեղ չէ: Նրա խիտ առ խիտ իրար վրա թափված տները սկսվում են մի շարք կանաչ բլրակների ստորոտներից եւ ամֆիթէատրով իջնում են դէպի վար եւ կարծես իրար հրհրում են ծովը թափելու համար: Երեկոները, մանաւանդ Սէն-Մարտէնի բարձրութիւնից, վերջալոյսի փայլով Նէապօլն իր շրջակայքով ակնապարար տեսարան է ներկայացնում: Շրջապատի կանաչազարդ բլուրները, մանիշակագոյն երկինքն ու ծովը, Նէապօլի ծոցն իր բազմաթիւ նաւերով, որոնց կայմերը ծովի վրա անտառ են յիշեցնում, աւելի հեռուն կանաչ դաշտանկարը, այս բոլորը միասին մի գրաւիչ ամբողջութիւն են կազմում քաղաքի հետ: Պատկերը դառնում է իրապէս ցնցող, երբ աչք ես դարձնում դէպի արեւելք, ուր բարձրանում է Վեզուվը, վեհափառ ու սարսափելի, որի կատարին ծխի եւ գոլորշու ամպը անդադար բարձրանում է, գալարվում, ձեւափոխվում, կամ յանկարծ ցրիւ գալիս:

Այս բոլորը, այո, գեղեցիկ է, բայց բուն քաղաքը համարեա ոչնչով չէ արդարացնում նէապոլիտանցիների հռչակաւոր ասացուածքը՝ «Vedi Napoli e poi muori»—տեսնել Նէապօլը եւ ապա մեռնել: Այս քաղաքը ոչ միայն մի առանձին գեղեցկութիւն չունի, այլ եւ հետաքրքրութեան արժանի պատմական, գեղարուեստական յիշատակարաններ էլ չունի, եթէ չը հաշուենք շրջակայքի հին պատմական այրերը եւ մանաւանդ Նէապօլի միւզէն: Վերջինս ճըշմարիտ որ չափազանց հետաքրքիր է շնորհիւ Պօմպէի եւ Հերկուլանումի յայտնի մի դժբաղդութեան, որովհետեւ այդ քաղաքների աւերակներից դուրս հանված բազմաթիւ հետաքրքիր առարկաներ այդ միւզէի մէջ են ժողովված. արժէ այցելել, արժէ տեսնել գետնի տակից հանված այդ աշխարհը:

Իտալական ոչ մի միւզէ ինձ վրա այնքան խորը, այնպէս անջնջելի տպաւորութիւն չը թողեց, ինչպէս որ Նէապօլինը: Ամբողջ 4—5 ժամ մարդ այնտեղ թափառում է սենեակից սենեակ, կանգ է առնում բազմաթիւ հին որմանկարների առաջ, որոնք բերված են աւերակ քաղաքներից եւ դարձեալ դուրս է գնում ափսոսանքի ու չը յագեցած հետաքրքրութեան մի զօրեղ զգացմունքով: Պատկերների եւ առհասարակ այստեղ ի ցոյց դրված առարկաների գեղեցկութիւնը չէ, եւ ոչ էլ նրանց պատճառած գեղարուեստական հաճոյքը, որ հմայում է մարդու այս անօրինակ միւզէում, այլ մի ուրիշ բան, մի ցնցող, մի յուզիչ բան: Երկու հազար տարի առաջ անցած մի կեանք իր ամենասովորական եւ ամենաբարձր արտայայտութիւնների մանրամասնութեամբ այստեղ փռվում է մարդու առաջ եւ այնպէս մտածել տալիս, շշմեցնում: Պօմպէյ եւ Հերկուլանումն են այստեղ, այն դժբաղդ քաղաքները, որոնք ամբողջ քսան դարեր Վեզուվի մոխրէ պատանով գետնի տակ մնալուց յետոյ վերջապէս լոյս աշխարհ եկան սարսափի լուռ պերճախօսութեամբ իրանց թշուառութիւնը, ինչպէս եւ իրանց անդարձ կերպով անցած երջանկութիւնը պատմելու յետագայ սերունդներին: Բոլորը, ինչ գտնված է վատաբաղդ քաղաքների աւերակների մէջ, այստեղ է, ահա թէ ինչու այնքան հետաքրքիր է այս միւզէն, ուր մարդ ամբողջ ժամերով կարողանում է ապրել դարերի խաւարի մէջ թաղված մի անցած կեանքով, նայում է եւ չէ կշտանում, ինչպէս հրաշքով յանկարծ մի անծանօթ, ֆանտաստիկական երկիր ընկած: Մարդկային ճակատագրի, բնութեան անխուսափելի օրէնքների, առհասարակ քաղաքակրթութեան եւ բարոյական հասկացողութիւնների էվօլիւցիայի մասին ունեցած իր գաղափարները բաղխվում են այս նոր տպաւորութիւնների հետ, որոնք սակայն այնքան հին են—եւ անորոշ ցաւի զգացմունքից եւ յոռետես ընդհանրացումներից միտքը խուսափել չէ կարողանում: Երկու հազար տարվայ մէջ որքան քիչ բան է աւելացած, մտածում է մարդ տխրութեամբ, այն քաղաքակրթութեան վրա, որով այնքան հպարտ են նոր ժամանակները: Ի՞նչ, այնքան զոհեր, այնքան արիւնոտ ճակատամարտներ, այնքան ազգեր ոչնչացած, չարչարված եւ անյայտացած, մօտ քսան դարերի երկունք, եւ այսքան քիչ արդիւնք: Երկու

րի վրա, բայց եւ այնպէս, կարսեցիք, երբ նրանց աչքի առաջ այս բոպէիս քաղցած ու ծարաւ փողոցէ փողոց թափառում են գաղթականները, տեսնելով այս, աւելի պէտք է աջակցէին ժողովարարութեանը, քան անում են նրանք։ Միթէ զարմանալի չէ, երբ բաց են անում ստորագրութեան մատեանը եւ տեսնում ստորագրած 50, 10, 20, 30 կոպէկ, ամենաշատը 1 ռուբլի կամ 2—3 ռուբլի, այն էլ մի 4—5 հոգի, այն ինչ 2—3 ռուբլի տուողը կարող էր տալ 50—100 ռուբլի, իսկ 1 ռուբլի, 50, 20 30 կոպէկ տուողները 5—10 ռուբլի. 3—4 օր է պտտում են փողոցէ փողոց եւ հաւաքել են միայն մօտ 200—230 ր. ինչ կը լինի սրանով, միթէ սրանով հարիւրաւոր քաղցածներ կարելի է կշտացնել, թէկուզ ուեւ հացով ու ճանապարհ դնել դէպի հայրենիք։

Այսօրվայ գնացքը բերեց էլի մօտ 120 հոգի. բայց որովհետեւ Կարսում չափազանց զգալի է սրանց շատութիւնը, ուստի տեղական կառավարութիւնը կարգադրել է, որ եկածները այլ եւս քաղաք չը մտնեն, այլ գնան մօտակայ հայ գիւղերը։ Այսպէս վարվեցին այսօրվայ եկածների հետ. գնացքից իջնելուն պէս բոլորին իրանց բեռներով, կանանցով ու երեխաներով հաւաքեցին մի տեղ եւ պահանջեցին իսկոյն ճանապարհ ընկնել գիւղերը։

Երէկ եկաւ Կարսի յաջորդ Կիւրեղ վարդապետը, որ Վեհափառ Կաթողիկոսի Ալէքսանդրոպոլ գնալու պատճառով՝ գնացել էր այնտեղ։ Այսօր Կիւրեղ վարդապետը իր կողմից հեռագրեց Կ. Պօլիս, պատրիարքին, խնդրելով միջնորդել սուլթանի առաջ եւ հեռագրով պատասխանը յայտնել։

Երէկ երեկոյ հայր սուրբը հրաւիրել էր տեղացիներից մի քանիսին ժողովի՝ գործադիր մասնաժողով ընտրելու, բայց, ըստ հայկական սովորութեան, չը կայացաւ ժողովը, մարդ եկած չը լինելու պատճառով, որ եւ յետաձգվեց այսօրվան։ Այդ մարդիկ չեն մտածում, որ այս դէպքում, երբ կան հարիւրաւոր քաղցածներ, երբ հարկաւոր է նրանց մասին մտածել, ժամը նոյն իսկ թանգ է։ Տեսնենք ինչպէս կը լինի այսօր։

Ս. Մնջոյեան

ՆԱՄԱԿ ԳԵԴԱԲԷԿԻՑ

Օգոստոսի 23-ին

Օգոստոսի 21-ին Զարեքայ վանքում պատահեց մի վերին աստիճանի ստոր եղեռնագործութիւն։

Այդ օրը, ուղիղ ժամը 10-ին, Գեդաբէկի վաճառականները պատրաստվում են գնալ վանքը փոքր ինչ զբօսանք կատարելու։ Դրանց հետ միանում են եւ հայ ու ռուս քահանաները։ Վարձելով ձիերը՝ հեծնում գնում են եւ վանքից դեռ կէս վերստ հեռու՝ յանկարծ լսում են վանքի կողմից հրացանի մի քանի խուլ պայթիւն։ Ճանապարհորդները սովորական բան կարծելով, առաջ են քշում ձիերը եւ այնտեղ հասնելով՝ ինչ են տեսնում։ Վանահայր Աստուածատուր վարդապետ Տէր-Ցարութիւնեանը արիւնի մէջ լողում է, իսկ փոքր ինչ հեռու ընկած է նրա մի խեղճ ծառան։ Չարագործները չէին բաւականացել հրացանի մի հարուածով։ Գնդակի տեղերը նշմարվում էին վանահօր վրայ ու ձախ կողերում, մէջքում, ծոծրակում, ծնօտին, կողքերին եւ այլն։ Դրանից եզրակացնում են, որ նրա վրա յարձակվելու ժամանակ դժբախտը ճիգ է թափել փախչելով ազատվել, խիստ չարչարվել է, սակայն չէ աջողվել։ Ճանապարհորդները իսկոյն մարդ են ուղարկում Գեդաբէգ՝ իմացնելու տեղական պրիստաւին եւ հեռագրելու հոգեւոր կառավարութեանը։ Պրիստաւը իր մի քանի ստրաժնիկներով եւ Ղալաքենդում ժամանակաւոր բնակվող զինուորները իրանց օֆիցէրի հետ իսկոյն ուղեւորվում են դժբախտութեան պատահած տեղը եւ հարկաւոր կարգադրութիւններն են անում։

Հետեւեալ օրը Գետաբէգից, Փիբից եւ ուրիշ շատ տեղերից գիւղացիները գալիս են վանքը վերջին գնաս բարեւն ասելու։ Գալիս է եւ հանգուցեալի փեսան՝ Սաղաթէլ Ղուկասեանը։

Մինչդեռ բոլորն էլ վանահայրով են զբաղված, ազում են գիւղացիք նրա մահը, Պ. Սաղաթէլ Ղուկասեանը, ներս մտնելուն պէս, առանց անգամ ուշադրութիւն դարձնելու հանգուցեալի վրա, մտնում է նրա մառանը եւ գաղտնի կերպով հանում է այնտեղից իւղի կարասները։

Ցետոյ կամենում է այդքան հասարակութեան առաջ սեփականացնել եւ վանքապատկան 35 գլուխ տաւարը, երկու ձին եւ ուրիշ մի քանի առարկաներ, ասելով թէ հանգուցեալը իրանից վերցրել է 250 ռուբլի ձեռագափող։ Մի խօսքով նա իրան այն տեղն է հասցնում, որ պրիստաւը ստիպված բարկանում է նրա վրա, իսկ փիբեցիք գոռում են, որ «քեզ ինչ իրաւունք ունես վանքապատկան տաւարը քեզ սեփականեցնելու. դեռ լաւ, որ վանքին էլ չես տէր կանգնում…»։

Հանգուցեալը ուղիղ 28 տարի է, որ Զարեքայ վանքումն է գտնվում եւ շնորհիւ իր եռանդուն գործունէութեան վանքը այժմս ունի մօտ 3000 դեսեատին անտառ։

Պրիստաւը արձանագրելու ժամանակ գտաւ նրա սենեակում մի մատեան, որի մէջ հանգուցեալը իր կենսագրութիւնն է գրել, որտեղ եւ գրած ունի իր երկու թուրք թշնամիների անունները, որոնց դեռ 1900 թւին դատարանի միջոցով խիստ պատժի է ենթարկել անտառից շատ փայտ գողանալու համար։ Հանգուցեալը իր կենսագրութեան մէջ պնդում է, որ իրան սպանողը կամ վնասողը անպատճառ այդ թուրքերն են լինելու։ Տեսնենք հետեւանքը։

Թաղումը տեղի կունենայ երկու օրից յետոյ, ամսիս 25-ին, շաբաթ օրը։ Սպասվում են հոգեւոր կառավարութիւնից կարգադրութիւններ։

Լ—Մ ան.

ՆԱՄԱԿ ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶԻՑ

Օգոստոսի 20-ին

Այստեղ հասաւ մեր թեմի առաջնորդ Արիստակէս արքեպիսկոպոսը։ Կայարանում դիմաւորեցին գործակալ Ներսէս քահանայ Վարդանեանց, երէցփոխ պ. Ա. Տէր-Աստուածատրեանց եւ եկեղեցու նորոգութեան կօմիտէտի անդամները։ Կայարանից, բազմաթիւ կառքերի ուղեկցութեամբ, առաջնորդը գնաց իր համար առաջուց պատրաստած բնակարանը, ուր մի ժամ հանգստանալուց յետոյ, այցելեց եկեղեցին՝ օծման հանդէսի համար կարգադրութիւններ անելու։ Օծման նախընթաց շաբաթ երեկոյեան, տեղական եւ շրջակայ քաղաքներից եկած հոգեւորականները, խուռն բազմութեան ներկայութեամբ, «Հրաշափառ Աստուած» շարականով եկեղեցի ընդունեցին առաջնորդին. եկեղեցին զարդարված էր դրօշակներով։

Կիրակի, Աստուածածնի տօնի օրը, հանդիսաւոր կերպով կատարվեց օծման կարգը։ Հանդէսին ներկայ էին՝ պետական բարձրաստիճան պաշտօնեաներ, զանազան հիմնարկութեան ներկայացուցիչներ, օտար դաւանութեան պատկանող հոգեւորականներ եւ ժողովրդի խուռն բազմութիւն։ Հանդիսականների մէջ աչքի էր ընկնում կովկասեան հանքային ջրերից եկած ընտիր հասարակութիւնը։ Օծման կարգը աւարտելուց յետոյ պատարագ մատուցեց Արիստակէս արքեպիսկոպոսը, որը վեհ տպաւորութիւն թողեց ներկայ եղողների վրա. պատարագին երգում էր եկեղեցական քառաձայն երգեցիկ խումբը։ Նկատվում էր օրինակելի կարգապահութիւն, համաձայն առաջնորդից տրված հրահանգի. պատարագը վերջացաւ ժամը 2-ին. հրաւիրված 200 հոգի հիւրերին ճաշ տրվեց վաճառականների ձմեռային կլուբի դահլիճում։

Սեղանին նախագահող Արիստակէս արքեպիսկոպոսը առաջարկեց Թագաւոր Կայսրի կենացը. երգեցիկ խումբը երգեց «Боже Царя Храни...» Ապա առաջարկեց Կովկասի կառավարչապետ իշխան Գօլիցինի կենացը։ Թերեքեան շրջանի կառավարչի օգնական գեներալ-մայոր Պիսարեւ առաջարկեց Վեհափառ Կաթողիկոսի եւ Արիստակէս արքեպիսկոպոսի կենացը։ Քաղաքագլուխ Ֆրոլկով, ժողովրդական ուսումնարանների տեսուչ Ուսպենսկիյ եւ նահանգական դատարանի նախագահ Պօլեակով ճառեր խօսեցին, գովելով Վլադիկավկազի հայերի դէպի եկեղեցին եւ ուսումնարանը ունեցած եռանդուն գործունէութեան համար։ Սեղանակիցները ցրվեցան ժամը 5-ին գոհ եւ ուրախ սրտով։

Մեր առաջնորդ Արիստակէս արքեպիսկոպոսը կը մնայ Վլադիկավկազ մի քանի ամիս։ Աստրախանի կօնսիստորիայի ներկայ թէւ մի շրջաբերականից երեւում է, որ հիւսիսային Կովկասում՝ հաւանական է Վլադիկավկազում, կը լինի ընդհանուր քահանայական ժողով։ Շրջաբերականի միտքը բազմակողմանի է. առաջարկված են մի քանի լուրջ եւ կարեւոր հարցեր։

Տ. Տէր-Խաչատրեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ մենք ստացանք Կարսի յաջորդ Կիւրեղ վարդապետից մի հեռագիր, որով նա յայտնում է թէ գաղթականները ճանապարհ ընկան Կարսից։

—

Լոյս տեսաւ Լէօի «Ստեփանոս Նազարեանց» աշխատութեան երկրորդ հատորը։ Ներկայ հատորը, որ բաղկացած է 10 հատուածներից, պարունակում է 17 պատկերներ, աւելի ստուար է քան առաջին հատորը, ունի 400-ից աւելի երեսներ։ Գրքոյկի մէջ խօսվում է Նազարեանցի գործունէութեան «Հիւսիսափայլի» շրջանը եւ նրանից յետոյ մինչեւ մահը։ Պատկերների մէջ են Նազարեանցի աշխատակիցների պատկերները եւ «Հիւսիսափայլի» կազմի արտատիպը։

—

Շաբաթ եւ կիրակի օրերը, օգոստոսի 24-ին եւ 25-ին, Թիֆլիսում գալիս էր անընդհատ անձրեւ։ Եղանակը ցրտեց եւ ջերմաչափը բաց օդում գիշերը իջաւ մինչեւ 11°, իսկ ցերեկը լինում էր 16—15°։ Երէկվանից երկինքը պարզվեց։ Ամարանոցներից շտապով վերադառնում են։

—

Թիֆլիսի ոստիկանապետը նորից հրաման արձակեց, որ պրիստաւի օգնականները եւ ոստիկանական ստորին պաշտօնեաները խիստ հսկողութիւն ունենան, որպէս զի քաղաքում ոչ ոք, բացի զինուորականներից, չը կրէ որ եւ է զէնք՝ առանց նահանգապետից այդ մասին թոյլտւութիւն ունենալու։

—

Կովկասեան ֆիլօկսէրային կօմիտէտը կազմակերպել է ֆիլօկսերային մի խումբ, որ էկսպէրտ Սպեշնեվի ղեկավարութեամբ պէտք է քննութեան ենթարկէ Թիֆլիսի եւ Գօրու գաւառներում գտնվող այգիները ֆիլօկսէրայի կողմից եւ միջոցներ ձեռք առնէ վազերի այդ չափազանց վնասակար հիւանդութեան դէմ։ Խմբի պարապմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 1-ից։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան մէջ արդէն ստացվում են այնպիսի ցուցակներ, որոնցով թեկնածուներ են առաջարկվում դումայի ձայնաւորների առաջիկայ ընտրութեան համար։ Ընտրողները անձամբ գցում են այդ ցուցակները մի առանձին կնքված արկղի մէջ՝ քաղաքագլխի պաշտօնակատարի ներկայութեամբ, եւ այդ արկղը տօն օրերին պահվում է դրամապահետում։ Այդպիսի ցուցակներ կընդունվին ուպրավայում մինչեւ սեպտեմբերի 6-ը, որից յետոյ կը հրատարակվեն այն բոլոր առաջարկ[illegible]

հազար տարի առաջ ապրող մարդու կեանքն ու նիստ ու կացը քիչ է հեռու մերինից, քաղաքակրթութիւնը կրիայի քայլերով է ընթացել։ Եւ եթէ մարդկային բոլոր ճիգերի, բոլոր մեծ երազների վախճանն այս է, ինչու պայքարել, մտածել, աքնել. ինչ ասել է այս կարճատեւ եւ ցաւերով լի կեանքը, ինչու համար է տառապանքը, այս անյագուրդ, հսկայական իղձը մեր այսքան փոքր կրծքի տակ, ուր ենք գնում, դէպի որ մութ, անհունի մէջ լողացող նպատակներն է տանում մեզ բնութիւնը։ Բայց անցնենք միւզէի մանրամասնութիւններին Վօլտէրի հետ կրկնելով՝ cultivons notre jardin, «մշակենք մեր պարտէզը» անմռունչ եւ հնազանդ մեր մարդկային ճակատագրին։

Ամենից հետաքրքիրն այս միւզէում Պօմպէի շինութիւնների պատերից հանված որմանկարներն են, որոնք խնամքով շարված են բազմաթիւ դահլիճներում։ Պօմպէացիք իրանց առտնին եւ հասարակական կեանքը, իրանց բարոյական եւ կրօնական հասկացողութիւնները ներկայացնող պատկերներով զարդարած են եղել իրանց բնակարանների պատերը։ Ահա քաղաքի ընդհանուր տեսարանը, մի գեղեցիկ, գունաւոր որմանկար, որ քան դարեր մոխրի տակ պահվել է ապշեցուցիչ մաքրութեամբ եւ բոլորովին անեղծ։ Տները քառակուսի են, յունական ճաշակով շինված եւ զարդարված արձաններով։ Իրար վրա տերրասներ կազմող հարթ կտուրներ, ուր հարաւի բնակիչները սիրում են գիշերներն անցկացնել, սիրուն փողոցներ, մերթ ուղղաձիգ ու լայն, մերթ գալարուն ու նեղ, փոքրիկ պարտէզներ, ճեմելիներ հովաշատ ծառերով, քարէ գեղեցիկ կամուրջներ երկու կողմից քանդակազարդ ճաղաւոր ցանկով պատած, մի խօսքով գրաւիչ, սիրուն հարաւային քաղաք, ուր ամեն ինչ վկայում է կիրթ ճաշակ, նրբացած պահանջներ, կեանքի հեշտութիւններ, որ այնպէս յատուկ են բոլոր ժամանակների բարձր քաղաքակրթութեանը։

Հետաքրքիր է Պօմպէի շուկան. ահա բազմաթիւ վաճառողներ եւ գնողներ. այս մէկը, որ ձեռքից կախել է զգեստներ եւ միւսը՝ որ սակարկութիւն է սկսել, նրանք երեւի դեռ չեն համաձայնել եւ ձեռքով համոզիչ շարժումներ են անում մտազբաղ դէմքերով։ Ահա մի ուրիշը, որ նստել է իր պաշարեղէնի առաջ սպասելով յաճախորդների. ահա մի հայր, մի ձեռքից կախել է մի զամբիւղ եւ միւսով բռնել է իր փոքրիկ երեխայի աջը, եկել է շուկայ պաշարեղէն գնելու. ինքը գործի մարդ է, տուն վերադառնալու չէ մինչեւ ճաշ, մինչեւ երեկոյ, երեւի երեխան պիտի տանի մօրը յանձնելու այդ օրվայ պաշարը։ Այսքանով չէ վերջանում շուկայի կեանքը, հրապարակն ընդարձակ է եւ նրա ամեն կողմերում իր առօրեայ հոգսերով պաշարված մի ամբոխ է եռում։

Այստեղ է հացագործի խանութը, համարեա այնպէս, ինչպէս լինում է այսօր։ Առջեւի տախտակի վրա դարսված են կլոր հացեր, խորքում երեւում է բոցավառ հնոցը, իսկ գնողները շարված փողոցում, սպասում են իրանց հերթին։

Ամենից ուշագրաւը այս դպրոցն է, ուր իշխում է ծեծի մեթոդը. խստասիրտ ուսուցիչը կանգնած է իշխանական դիրքով. նրա առաջ մի երեխայ շալակել է միւսին—երեւի մի ծոյլ, կամ յանցաւոր աշակերտի—եւ երրորդը դալար ճիպոտով հարուածում է երկրորդին, որ ցաւից ոտները ցնցում է վերեւ. ներքեւ եւ ի հարկէ մի պինդ էլ ճչում։ Այստեղ են երկու նկարիչ կանայք իրանց արուեստի պարագաներով։ Աւելի հեռուն մի ջահիլ ու գեղեցիկ կին, սիրատանջ ու թշուառ, որ տխուր նստել է մի անկիւնում եւ լուռ սգում։

Բազմաթիւ են նաեւ կենդանիների եւ բոյսերի պատկերներ. մի աքաղաղ, մի հատ ծառ, սողուններ, գազաններ եւ համարեա ոչ մի դաշտանկար, ոչ մի բլուր, լայնարձակ հորիզոն, երկինք, ծով։ Դասական ժամանակների մարդու գեղասէր հայեացքը սովորաբար բաւականանում էր զատ զատ պատկերներով, ինչպէս կրօնական, բարոյական հասկացողութիւնների, նոյնպէս եւ գեղարուեստի մէջ միտքը չէր հասել այն լայնութեան ու կատարելութեան, որ առանձին երեւոյթներից ընդհանուր սինտեզներ ստեղծէր եւ ամբողջութիւններ ըմբռնէր։ Գեղարուեստը կատարեալ էր եւ վսեմ, երբ իբր առարկայ ունէր մարդկային մարմինը, կենդանի, թրթռուն մսի ալիքաւոր բարեձեւութիւնը, ոյժ եւ ճարպիկութիւն ներկայացնող արնացի շարժումները, պարզութեան մէջ կանացիութեան եւ գեղեցկութեան ամբողջ հմայքը ներկայացնող մերկութիւնը։

Ես զանց եմ առնում նկարագրել այս միւզէի օրիգինալ գեղարուեստական բաժնի մնացած առարկաները, որոնք պակաս հետաքրքիր չեն եւ անցնում եմ երկրորդ բաժինը, ուր զետեղված են կործանված քաղաքներից հանված կահ կարասիներ եւ զարդեր։ Իրար յաջորդող մի շարք մեծամեծ դահլիճներ են, ուր սեղանների վրա, ապակիների տակ շարված են բազմաթիւ զէնքեր, զարդեր, թանկագին մետաղներից գեղեցիկ ապարանջաններ, մանեակներ, մատանիներ, ականջօղեր. մեծ մասը գեղարուեստական սիրուն եւ հետաքրքիր գործեր, վրաները քանդակված բոյսեր ու կենդանակերպեր։ Ահա ամբողջ խոհանոց, իր բոլոր պարագաներով, երկաթէ օջաղ, ունելիք, մետալէ ամաններ, [illegible] միչներ, դդալներ. ահա ննջարանի սարքը, [illegible] զանազանութիւնն իր բոլոր յարմարութիւններով։ [illegible] դահլիճում ապակիների տակ ի բոյց են դրված պաշարեղէնի մնացորդներ, ցորեն, ընկոյզ, [illegible] հացեր, ձուեր եւ այլն, ամենքն էլ քարացած եւ սեւ ինչպէս ածուխը, բայց տակաւին պահում են իրանց ձեւը մինչեւ ամենափոքր մանրամասնութիւնները։ Երեւում են պտուղների վրա նուրբ գծերը, նրանց խորդուբորդը, հացի վրա դեռ նշմարվում են թխող ձեռքի հետքերը, մի պարան կայ, մի սեւ քարացած պարան, որ կարծես քիչ առաջ միայն ոլորվել է։

Այս բոլորը այնքան հետաքրքիր է, այն աստիճան տպաւորիչ, որ մարդ անտարբերութեամբ զանց է առնում միւզէի նոր գեղարուեստական բաժինը, որ բաւական հարուստ աչքի ընկնող նկարներով ու արձաններով եւ [illegible] բոլոր ժամանակը նուիրում է կործանված քաղաքների յիշատակներին, նրանց պատմութեանը։ Այս այցելութիւնից յետոյ Պօմպէյը իր շրջակայքով, իր աւերակներով ամբողջապէս գրաւում է իմ ուշն ու միտքը եւ ես շտապում եմ ժամ առաջ ճանապարհ ընկնել տեսնելու Վեզուվը եւ նրա ոտքերի տակ յաւիտենապէս մեռած, անկենդան քաղաքները։

Ա. Ահարոնեան

ված թեկնածուների անունները, որոնք 5-ից ոչ պակաս ձայն են ստացել։

—

«Новости» լրագիրը հաղորդում է, թէ պօլսային վարչութեան մէջ շտապերն աւելացնելու նախագիծը չը հաստատվեց բարձր իշխանութեան շրջաններում։ Բարձր իշխանութիւնն այդ նախագիծը գտաւ վաղաժամ։

—

Թելաւի գաւառի Ռուիսպիրի գիւղից գրում են «Ивериа» լրագրին, թէ տեղացի կալուածատէր իշխան Մակաեվ բերել է տուել հակակարկտային 12 թնդանօթներ։ Փորձը օգոստոսի 17-ին, երբ գիւղի վրա հաւաքվել էին կարկտաբեր ամպեր, կատարելապէս աջող հետեւանքներ ունեցաւ։ Կարկուտ եկաւ միայն Օժիօ գիւղում, որ Ռուիսպիրից 6—7 հեռու է։ Շրջակայ գիւղացիները, համոզվելով որ հակակարկտային թընդանօթները օգտաւէտ են, իրանք եւս մտադրվեցին բերել տալ այդ թնդանօթներից։ Այս ուրոշմանը եկել են Իկալտօ, Ացխուր, Զէմօ-Խօդաշէնի, Օէիօ, Կօզօտօ եւ Ջանաանի գիւղերը։

—

Կարճ ժամանակից յետոյ, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, կը հրատարակվի տելեֆօնի գծերի շինութեան եւ գործածութեան վերաբերեալ կանոնադրութիւն, որպիսին մինչեւ այժմ չը կայ Ռուսաստանում։ Այդ կանոնադրութեամբ, ի միջի այլոց, թոյլ է տրվում մասնաւոր ձեռնարկողներին կապել միմեանց հետ քաղաքները տելեֆօնային գծերով, տալով պետական գանձարանին մի որոշ տոկոս գծերի շահագործութեան զուտ արդիւնքից։

—

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը, չը սպասելով այն մասնաժողովի աշխատանքի վերջանալուն, որ զբաղված է Պետերբուրգի վերաբերմամբ քաղաքային կանոնադրութեան մէջ փոփոխութիւններ մտցնելու հարցով, որոշել է հէնց այժմ նշանակել մի ներկայացուցիչ իր կողմից, որ մասնակցէր Պետերբուրգի քաղաքային ուպրավայի բոլոր նիստերին։

—

«Новости» լրագրի № 228-ի մէջ (օգոստոսի 20-ից) կարդում ենք մի հետաքրքրական յօդուած թիւրքահայերի մասին։

—

ՂԻԶԼԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Երէկ, օգոստոսի 18-ին, կլուբի ամառային դահլիճում Բագուի հայ դրամատիկ խմբի դերասան Վրոյրը տուեց մի ներկայացում։ Խաղաց «Ադամ եւ Եվա» եւ «Ջիկին Մ.»։ Խաղը աջող անցաւ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒԴՈԼՖ ՎԻՐԽՕՎ

—

Հեռագիրը լուր բերեց գերմանական մտքի ամենախոշոր ներկայացուցիչներից մէկի՝ Ռուդոլֆ Վիրխօվի մահվան մասին։ Ութսունամեայ ծերունու առողջութիւնը՝ ելեքտրաքարշից իջնելիս պատահած մի դժբաղդութեան պատճառով վերջերս բաւական խախտվել էր. այնպէս որ անխոնջ գիտնականը հարկադրված էր իր պարապմունքներն առ ժամանակ ընդհատել եւ բօհեմական Շվէյցարիայի գեղեցիկ անկիւններից մէկում, Տէպլիցում, հանգիստ որոնել։ Մի քանի շաբաթ առաջ հեռագիրը հաղորդեց, որ նա կազդուրվել եւ վերադարձել է Բերլին. եւ ահա այժմ գերմանական մայրաքաղաքից գալիս է թօթափեր լուրը։

Անցեալ տարվայ սեպտեմբերի 30-ին, երբ կատարվում էր հռչակաւոր գիտնականի ծնընդեան ութսունամեակը՝ մենք առիթ ունեցանք «Մշակի» ընթերցողներին ամփոփ կերպով ծանօթացնել նրա կեանքի եւ մտաւոր հսկայական գործունէութեան հետ։ Այժմ բաւականանանք մի քանի վերյուշերով եւ համառօտ կենսագրական տեղեկութիւններով։

Ռուդոլֆ Վիրխօվը ծնվել է Պրուսիայի Շիֆէլբայն փոքրիկ քաղաքում՝ 1821-ի հոկտեմբերի 13-ին։ Քսան երկու տարեկան հասակում աւարտելով Բերլինի համալսարանի բժշկական ֆակուլտէտը՝ նոյն հիմնարկութեան մէջ անմիջապէս նշանակվում է իր պրօֆէսօրի օգնական, կարճ ժամանակից յետոյ նա Բերլինի Charité-ում ձեռք է բերում երկրորդ անդամահատողի պաշտօնը։ Այստեղ նա առիթ է ունենում բժշկական բազմակողմանի հետազօտութիւններով զբաղվել, որոնց հետեւանքը նա պարբերաբար հրատարակում էր մասնագիտական մի թերթում—«Archiv für pathologische Anatomie und Physiologie und für klinische Medicin»—որի հիմնադիրը հէնց ինքը՝ Վիրխօվն էր։

1846-ից սկսած նա իբրեւ դոցէնտ Բերլինի համալսարանում դասախօսութիւններ է կարդում պաթօլօգիական անատօմիայից։ Երկու տարուց յետոյ պրուսական կառավարութեան կողմից ուղարկվում է Վերին-Շլէզիա տիֆի համաճարակն ուսումնասիրելու։ Իր գրաւոր զեկուցման մէջ նա շատ արմատական հայեացքներ է յայտնում. իսկ 48-ի յեղափոխութեան ժամանակ պարլամենտական կուսակցութեան եռանդուն ջատագովներից մէկն է հանդիսանում։ Այս պատճառով պրուսական կառավարութիւնը «քաղաքական հիմքերից դրդված» նրան հրաժարեցնում է մայրաքաղաքի համալսարանում դասախօսելուց։ Այնուհետեւ նա հրաւիրվում է Վիւրցբուրգ, ուր մնում է եօթ տարի։ Երիտասարդ գիտնականի հռչակը այստեղ հետզհետէ աւելի եւ աւելի է մեծանում։ Բերլինում արդէն նկատելի էր գերմանական գիտութեան լաւագոյն ույժերի կենտրօնացում—մի երեւոյթ, որ վերջին տասնամեակներում աւելի զգալի կերպով է աչքի ընկնում—այնպէս որ Վիրխօվի նման մի մեծութիւն երկար ժամանակ չէր կարող այնտեղից բացակայել։ Ձը նայելով մօտակայ տխուր անցեալին՝ նա վերստին հրաւիրվում է Բերլին՝ իբրեւ խիկական պրօֆէսօր եւ իբրեւ վերատեսուչ նորահաստատ պաթօլօգիական ինստիտուտի։ Այնուհետեւ մինչեւ իր մահը նա չը բաժանվեց Բերլինից։ Այստեղ Վիրխօվը հասաւ իր գիտնական փառքի գագաթնակէտին—ամբողջ կէս դար շարունակ նա իր ասպարէզում անփոխարինելի էր եւ միանգամայն անմրցակից։ Իբրեւ ձգողական մի հսկայ ույժ նա կիսամեակից կիսամեակ հարիւրաւոր ունկնդիրներ էր հաւաքել տալիս դէպի Բերլին։ Ամբողջ սերունդներ են նրան աշակերտել, որոնք եւ մեծ ուսուցչի դրօշակի տակ կազմում են գիտական մի ահագին դպրոց։

Վիրխօվը դասախօսութիւնների եւ փորձնական պարապմունքների հետ զուգընթաց արտադրել է մասնագիտական մեծահատոր աշխատութիւններ, որոնց վրա կանգ առնել մենք անկարող ենք։ Նրա աշխատութիւնները վերաբերում են ոչ միայն բժշկականութեան, այլ եւ կ ե ն ս ա բ ա ն ո ւ թ ե ա ն, մ ա ր դ ա բ ա ն ո ւ թ ե ա ն եւ ա զ գ ա բ ա ն ո ւ թ ե ա ն։ Գիտութեան այս բոլոր ճիւղերի մէջ նա դարձաւ մի հեղինակաւոր մեծութիւն է։ Բժշկականութեան մէջ նրա «Բջիջային ախտաբանութիւնը» յեղաշրջող մի դեր կատարեց. իսկ կենսաբանութեան մէջ նա իր յայտնի դարձուածքով—«բջիջը միայն բջիջից կարող է առաջ գալ»—հանդիսանում է իբրեւ դարվինականութեան խոշոր հակառակորդ եւ «կենսական ույժի» տեսութեան կողմնակից։

Բացի մասնագիտական մեծ աշխատութիւններից՝ նա գրել է մի շարք հանրամատչելի գրքեր եւ բազմաթիւ յօդուածներ։

Վիրխօվը կաբինետային գիտնական չէր, այլ ժամանակի ոգուն եւ կենդանի պահանջներին յարմարվող մի իսկական մ ա ր դ։ Մօտ 36 տարի նա եռանդուն կերպով նուիրված է եղել նաեւ հասարակական-քաղաքական գործունէութեան՝ սկզբում իբրեւ Բերլինի քաղաքային վարչութեան անդամ, յետոյ պրուսական պատգամաւորների ժողովում եւ վերջապէս գերմանական րայխստագում, ուր նա տարիներ շարունակ կռիւ էր մղում «երկաթի եւ արեան քաղաքականութեան» հեղինակի՝ իշխան Բիսմարկի դէմ։ Իր կեանքի վերջին տասնամեակում նա միայն ծերութեան պատճառով հրաժարվեց քաղաքական ասպարէզից։ 1893-ից սկսած նա բացառապէս գիտութեան մարդ էր, որին նուիրված էր իր անդուլ եռանդով եւ ապասպելական աշխատասիրութեամբ։

Ութսունամեակի առիթով մեր գրած յօդուածում նկատել էինք, թէ Վիրխօվը «զուցէ ութսունամեայ տօնախմբութիւնից յետոյ հրաժարվի ամբիոնից—մի բան, որ շատ պրօֆէսօրներ եօթանասնամեակից յետոյ են անում սովորաբար»։ Բայց փառաւոր տօնախմբութիւնից յետոյ անխոնջ ծերունին դեռ շարունակում էր հաւատարիմ մնալ համալսարանին՝ մինչեւ որ անակնկալ դժբաղդութիւնը եւ մահը խլեցին նրան ընդ միշտ։

Վիրխօվի մահուամբ ոչ միայն Գերմանիան, այլ եւ ամբողջ Եւրոպան կորցնում է ժամանակակից հանճարեղ գիտնականներից մէկին՝ գուցէ եւ ամենամեծին։

Վ. Նալբանդեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«С. П. Вѣд.» լրագրին գրում են Կ. Պօլսից. «Մէվքէբ-փաշան,—մայրաքաղաքում գետեղված զօրքերի հրամանատարը,—եւ չէրքէզ Մէհմէդ-փաշան,—սուլթանի ադիւտանտ, մի շաբաթ առաջ, գիշերով, ուղարկվեցին Ստամբուլ Թաղը, որտեղ նրանք ձերբակալեցին 17 թիւրք օֆիցէրների։ Վերջինները մեղադրվում են, որպէս դաւադիրներ սուլթանի կեանքի դէմ։ Ձերբակալվածները հէնց գիշերով տարվեցին Իլդիզ-Կիօսկ, ուր եւ բանտարկվեցին։

—Եւրոպական պետութիւնների հիւպատոսների զեկուցումներին նայելով՝ Մակեդօնիայում այժմ գործում են բօլգարական յեղափոխական 11 հրոսակախմբեր։ Սովորաբար բօլգարական հրոսակախմբերը,—ասված է այդ զեկուցումներից մէկի մէջ,—մնում էին Մակեդօնիայում մինչեւ մայիս ամիսը, մինչդեռ այս տարի ահա օգոստոս ամիսն է եւ դեռ նրանք չեն ցրված։ Այդ հանգամանքը մեծ անհանգստութիւն է պատճառում Բ. Դրանը։ Մօտ օրերումս, ինչպէս հաղորդում են նոյն հիւպատոսական զեկուցումները, ընդհարումն տեղի ունեցաւ Կրօնշեվօյի մօտ բօլգարական յեղափոխական մի հրոսակախմբի եւ թիւրքական մի զօրաբաժնի մէջ։ Ընդհարման ժամանակ սպանվեցին 30 յեղափոխականներ եւ 10 զինուորներ։ Ուրիշ տեղեկութիւններին նայելով՝ Մակեդօնիայի մի քանի կէտերում յունական ազգաբնակութիւնը զինվում է, տեղական իշխանութիւնների համաձայնութեամբ, նրա համար, որպէս զի պաշտպանվի բօլգարների յարձակումներից։

—«С. П. Вѣд.» լրագրին գրում են Կ. Պօլսից. «Այստեղ հաւաստացնում են, թէ Ֆրանսիան գրաւել է թիւրքական մի երկիր Տրիպօլիսի սահմանների եւ իր աֆրիկական տիրապետութիւնների մօտ։ Բ. Դուռը չը գիտէ, թէ ինչ անէ. նա որոշել է զօրքեր ուղարկել Տրիպօլիս ֆրանսիացիների այդ շարժման առաջն առնելու համար»։

—«Ostasiodischer Lloyd» հաղորդում է, թէ չինական պետական գանձարանը, պատերազմական տուգանքը վճարելու համար, անհրաժեշտ համարեց կազմակերպել ընդհանուր ժողովրդագրութիւն, որի արդիւնքները այժմ հրատարակված են։ Ամբողջ Չինաստանում բընակիչների թիւը հասնում է 425 միլիօնի, որոնցից բուն Չինաստանի 18 նահանգներում ապրում են 407,737,305 հոգի, Մանջուրիայում—8,500,000 Մօնգօլիայում—2,580,000, Տիբէտում—6,430,000 եւ չինական Թուրքեստանում—1,200,000 հոգի։ Հրատարակված տեղեկութիւններից երեւում է նոյնպէս, որ Շանդուն նահանգը աւելի խիտ ազգաբնակութիւն ունի, քան որ եւ է ուրիշ երկիր, օրինակ Սաքսօնիան, որ համարվում էր ամենախիտ ազգաբնակութիւն ունեցողը աշխարհիս վրա։ Կիանսու նահանգը այս կողմից համապատասխանում է Հօլլանդիային, Շանսին—Ունգարիային, Ցուկիէն եւ Խուպէ—Անգլիային, իսկ Ջժիլին—Ֆրանսիային։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ՏԵԼԵԳՐԱՖԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

24 օգոստոսի

ՆՕՐԴԷՐՆԷՅ։ Այստեղ ժամանեց կայսերական կանցլէրը։

ԿԵՐՉ։ Օգոստոսի 24-ին, ցերեկով, Կերչի նեղուցում ընդհարվեցին «Արչրօս» եւ «Մարֆա» երկու բեռնակիր շոգենաւերը։ Առաջինը գնում էր բեռնով Ցունաստանից։ Երկու շոգենաւերն եւս, որոնք ապահովագրված են անգլիական Լլօյդում, նշանաւոր վնասներ կրեցին։ Մարդկանց հետ դժբաղդութիւն չը պատահեց։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Standard» լրագրի Շանհայից ստացած տեղեկութիւնների համեմատ, անգլօ-չինական առեւտրական դաշնագիրը ստորագրված է օգոստոսի 23-ին։ Ստորագրված է նոր հրովարտակ, որով հրամանագրվում է նահանգապետներին մաքսահարկերն աւելացնելուց ստացվող եկամուտները հաւաքել։ Կայսերական կառավարութեան փորձը՝ իր թաթը դնել այդ եկամուտների վրա՝ չաջողվեց։

ՀՌՕՄ։ Ժամանեց Աբիսինիայի անգլիական դիպլօմատիական գործակալ Հարրինգտօն։ «Tribuna» լրագրի խօսքով, նա կը խորհրդակցէ մինիստր Պրինէտտիի հետ այն հարցերի մասին, որոնք վերաբերում են Անգլիայի եւ Իտալիայի ընդհանուր շահերին Աբիսինիայում։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Համառուսական վաճառականութեան սովորական ճաշին, ի պատիւ տօնավաճառի կառավարիչ գեներալ Ունտէրբերգերի, գեներալը ճառ արտասանեց ռուսական առեւտրական ձեռնարկութիւնների մասին Հեռու Արեւելքում, մատնացոյց անելով Մանջուրիայի նշանակութեան վրա, որպէս ընդարձակ շուկայի՝ ռուսաց արդիւնքները ծախելու համար, եւ այդ շուկայի ապառողներին ուսումնասիրելու անհրաժեշտութեան վրա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Օգոստոսի 23-ին ճանապարհ ընկաւ Մոսկվա Մեծ Իշխան Սերգէյ Ալէքսանդրովիչ։

Օգոստոսի 23-ին, երեկոյեան, արտակարգ գնացքով ճանապարհ ընկան Մէկլէնբուրգ-Շվէրինեան մեծ դուքսը եւ Մէկլէնբուրգ-Շվէրինեան այրի դքսուհին օգոստափառ աղջկայ հետ։

Օգոստոսի 24-ին Նօվի-Պետերհօֆից ժամանեցին Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրովնա, Մեծ Իշխան Թագաժառանգը եւ Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրօվնան. այցելելով Պետրօպավլօվսկի եւ Կազանեան տաճարները՝ նրանք վերադարձան Պետերհօֆ։

25 օգոստոսի

ՊՕՐՏ-Օ-ՊՐԷՆՍ։ Այստեղ եկաւ գերմանական «Պանտէրա» զինուորական նաւը։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Երէկ Պարիզում ստորագրված է պայմանագիր՝ սերբիական նոր փոխառութեան մասին։

ԲԵՐԼԻՆ։ Կայսրը հետեւեալ հեռագիրն ուղարկեց Վիրխօվի այրիին. «Անկեղծ ցաւով իմացայ եօ ձեր ամուսնու մահվան մասին. յայտնում եմ ձեզ խորին ցաւակցութիւն. Թող մխիթարէ ձեզ Աստուած եւ թող զօրավիգ լինի ձեզ այն միտքը, որ մեծ հետազօտողին ողբում է նրա թագաւորը ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի հետ միասին։ Վիլհէլմ»։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Правительственный Вѣстникъ» լրագրում յայտարարված է, որ թոյլատրված է օբլիգացիական փոխառութիւն Պետերբուրգին 1,000,000 րուբլի եւ Իւրեվին 190,000 րուբլի։ «Русскій Инвалидъ» լրագրում տպված է. «Սեպտեմբերին բօլգարական ժողովուրդը եւ զօրքը պատրաստվում են տօնելու ազատարար պատերազմի քսան եւ հինգամեայ յօբելեանը. հանդէսների թւում նշանակված է ռուսական տաճարի օծումը Շիպկայի ստորոտում։ Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն հրամայել բարեհաճեց, վերոյիշեալ հանդէսներին ներկայ լինելու համար, ուղարկել Մեծ Իշխան Նիկօլայ Նիկօլաեվիչին, զինուորական մինիստր գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկինին, գեներալ-ադիւտանտ կոմս Իգնատիեվին, Ստօլէտով, Դօխտուրօվ, բարօն Մէյէնդօրֆ եւ Գրիպէնբէրգ գեներալներին եւ ուրիշ անձանց. բօլգարական կառավարութեան կողմից հրաւիրված բոլոր անձանց թոյլատրել ընդունելու հրաւէրը։ Հրաւէրներ ուղարկված են գեներալ-ադիւտանտ Դրագօմիրօվին, գեներալ-լէյտէնանտ Սախարօվին եւ ուրիշներին։—Սեպտեմբերի 15-ին տեղի կունենայ տաճարի օծումը Շիպկայի ստորոտում, իսկ սեպտեմբերի 16-ից մինչեւ 18-ը տեղի կունենան բօլգարական զօրքերի զօրախաղերը։

26 օգոստոսի

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Այսօր իջեցրված են տօնավաճառային դրօշակները. առեւտուրը վերջին օրերս շատ կանգնած էր. նկատվում են վճարումներ անելու բազմաթիւ դժուարութիւններ. սպասվում են մուրհակների շատ բողոքներ։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Պաշտօնական աղբիւրից անհիմն են յայտարարվում Վուիչի մինիստրութեան հրաժարական տալու լուրերը։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Գերմանական պատերազմական «Պանտէրա» նաւը ծակեց Հայիտիի ապստամբների «Կրէտա-Պիէրրօ» մարտանաւը Գօնաիվեան ծովածոցը մտնելու ժամանակ եւ ջրի տակը գնաց։ Նաւաստիները փրկված են։

ԿՈՒՐՍԿ։ Իվանօվօ կայարանը ժամանեց հարաւային զօրքի զօրախաղերի հրամանատար զինուորական մինիստր գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկին։

ՍԻՄԲԻՐՍԿ։ Սիմբիրսկի դուման որոշեց միջնորդել՝ նախկին նահանգապետ Ակցինֆիեվին պատուաւոր քաղաքացու կոչում տալու մասին։

ՌԵԱԶԱՆ։ Այսօր գիշերով այրվեց բէլգիական ընկերութեան մեքենաներ շինելու գործարանի արհեստանոցների մի մասը։

ԿՐՕՆՇՏԱԴՏ։ «Դուքս Էդինբուրգեան» կրէյսէրը գնաց Ատլանտեան ովկիանոսը։

ՏՕՄՍԿ։ Թոյլատրված է կազմակերպել երեկոյեան հանրակրթական դասարաններ մանկացողներին բարձրագոյն դպրոցները մտնելու համար պատրաստելու նպատակով, միջնակարգ դպրոցների դասատուներից մէկի ղեկավարութեամբ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բագու շաբաթը մէկ անգամ ուրբաթ օրերը դուրս է գալիս առաւօտեան 10 ժամ 15 րոպ. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու գիշերվայ 12 ժամ 11 ր. (1 ժ. 9 րոպէին)։

Արագ գնացք Բագուից—Թիֆլիս դուրս է գալիս ուրբաթ օրերը գիշերվայ 12 ժամ 52 րոպէ (1 ժ. 50 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 2 ժ. 45 ր. (3 ժ. 43 ր.)։

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 6 ժ. 45 ր. (7 ժ. 43 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 5 ժ. 2 ր. (6 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 9 ժ. 4 ր. (10 ժ. 2 ր.)։

Փոստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 22 ր. (10 ժ. 20 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 56 ր. (4 ժ. 54 ր.), դուս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 9 ր. (6 ժ. 7 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 5 ժ. 40 ր. (6 ժամ 38 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 27 ր. (3 ժ. 25 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 7 ժ. 39 ր. (8 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 8 ժ. 29 ր. (9 ժ. 27 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.)։

Փոստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 11 ժ. 5 ր. (12 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 11 ժ. 34 ր. (12 ժ. 32 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 12 ժ. 36 ր. (1 ժ. 34 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 6 ժ. 16 ր. (7 ժ. 14 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 7 ժ. 5 ր. (8 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 39 ր. (7 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 7 ժ. 24 ր. (8 ժ. 22 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 12 ժ. 5 ր. (1 ժ. 3 ր.)։

Փոստատար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Կարս երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.). հասնում է Սանահին 1 ժ. 35 ր. (2 ժ. 33 ր.), Ղարաքիլիսա գիշերվայ 3 ժ. 32 ր. (4 ժ. 30 ր.), Ալէքսանդրօպօլ առաւօտեան 7 ժ. 17 ր. (8 ժ. 15 ր.), Կարս ցերեկվայ 11 ժ. 1. (11 ժ. 59)։

Փոստատար գնացք Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 4 ժ. 57 ր. (5 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալէքսանդրօպօլ երեկոյեան 8 ժ. 5 ր. (9 ժ. 3 ր.), Ղարաքիլիսա 11 ժ. 42 ր. (12 ժ. 40 ր.), Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 20 ր. (7 ժ. 18 ր.)։

Խառն գնացք Թիֆլիսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 15 ր. (3 ժ. 13 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա 9 ժ. 30 ր. (10 ժ. 28 ր.) Ալէքսանդրօպօլ գիշերվայ 1 ժ. 25 ր. (2 ժ. 23 ր.)։

Խառն գնացք Ալէքսանդրօպօլից դուրս է գալիս առաւօտեան 5 ժ. 25 ր. (6 ժ. 23 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա առաւօտեան 8 ժ. 35 ր. (9 ժ. 33 ր.) և Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 37 ր. (4 ժ. 35 րոպէին)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Գուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հարդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏԵՆԵՐԸ

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզաեռ. հիւանդ.

Ն. Ի. Գզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Բոքանսանեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Գ. Ա. Թարխանեանց—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ի. Գզելիեվ—6—7 ժ.

Գ. Ա. Թարխանեանց—7—8 ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ց. Առվանեօակի—ատամ. ծաղկահատ և բըժշկական մարձիամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

„ՈՐԴԻՔ Բ. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆՑ“

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Տեղափոխված է էկզարխեան հրապարակի վրա սեփական տան մէջ։ 3—8

Կովկ. յոբ. ցուցահանդէսում արժանացած է ոսկեայ մէդալի

„ԱՇԽԱՏԱՆՔ“

ընկերութիւնը ընդունում է պղղատու պատուաստված տունկերի պատուէրներ։

Դիմել. Լագօդեխ, Կ. Աֆրիկեանին։

Տունկերի մանրամասն ցուցակն ուղարկվում է ձրի։ 3—24

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Վերադարձել է և վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը։

Сергіевская ул., д. № 12.

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴՊՐՈՑ

ԵՒ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Ե. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑԻ

(ՏՆՆԴ. ՑՈՎՀԱՆՋԱՆԵԱՆՑ)

Թիֆլիս, Բեբուտօվսկայա, № 38.

Ընդունում են երկսեռ երեխաներ և պատրաստում բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։

Ընդունելութիւնը օգոստոսի 20-ից, ուսումը սեպտեմբերի 1-ից։ 8—10

ԹԷՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՄԱՐ

հարկաւոր է

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԵՒ ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

հայոց լեզու և Թուաբանութիւն աւանդելու։ Պայմանների մասին դիմել՝ Ս. Ահարոնեանին, «Մուրճի» խմբագրատուն։ 3—5

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՅԼՏՈՒԹԵԱՄԲ

Շուշի քաղաքի Ղազանչեցոց ս. Ամենափրկիչ եկեղեցու համար հարկաւոր է մի քահանայացու, որ ընտրվելուց և ձեռնադրվելուց յետոյ, հովուէ նոյն եկեղեցու երկու հրաժարված քահանաների ծխերը և արդիւնքի մի կէսը ինքը վերցնէ, միւս կէսը տայ նոյն քահանաներին մինչև նրանց մահը։ Քահանայացուն պէտք է ունենայ Էջմիածնի ճեմարանի կամ որ և է Թեմական դպրոցի աւարտման վկայական կամ բարձրագոյն կրթութիւն։ Ցանկացողներից կը խնդրեմ անյապաղ ուղարկել ինձ իրանց վկայականները և համաձայնութեան Թուղթ ժողովի ընտրութեան ենթարկելու։

Իմ հասցէն՝ Шуша, ктитору Казанчинской церкви, Минасу Хунунцъ. 3—6

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Ուսումնարան եւ Պանսիօն

Ս. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Տեղափոխվում է Կրասինիկեանի տունը, Հայոց փողոց, եկեղեցու դիմաց։ Ընդունելութիւնը կը սկսվի օգոստոսի 25-ից։ 9—10

Դ Պ Ր Ո Ց

ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ՄԱՆԿԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Ընդունելութիւն՝ պատրաստականի բոլոր բաժանմունքները և I ու II դասարանները օգոստոսի 28-ից։ Բեհբուտեան փողոց, սեփական տուն № 29։ 3—10

Կոմերչեսկի եւ այլ ուսումնարանների աշակերտներ

ընդունվում են ուսուցչի ընտանիքում լիակատար գիշերօթիկ, տեսնել ժամի 9—12 եւ 4—7 ժամերին. Чугуреты, Панасевича ул.. д. Кирищевой, № 19: 2—2

Կար ու Ձեւի Ուսումնարանում

ՕՐ. Մ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ

Օգոստոսի 26-ից ընդունվում են աշակերտուհիներ, ժամը 10-ից մինչև 3-ը։ Նոյնպէս ընդունվում են պատուէրներ կանանց եւ ՄԱՆԿԱԿԱՆ հագուստների։

Գանօվսկայա № 26, բնակարան 7, բակի մէջ, ներքին յարկում։ 2—6

Ս Տ Է Ն Լ Ի

ՆՐԱ ԿԵԱՆՔԸ, ԳԻՒՏԵՐԸ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ։

Պատկերով եւ մի քարտէզով։ Գրեց Ի. Միրզա-Աւագեանց։

ԳԻՆԸ 25 ԿՈՊԷԿ

Դիմել՝ Баку Исааку Мирза-Авакову. 3—6

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ւ

Լ Է Օ

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

Ե ր կ ո ւ հ ա տ ո ր

Հատ. առաջին 12+224 եր., հատ. երկրորդ 14+406 եր.

ԵՐԿՈՒ ՀԱՏՈՐԻ ԳԻՆՆ Է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ 1 ՌՈՒԲԼԻ 50 ԿՈՊ.

Ծանապարհածախսով 2 ռուբլի։

Դիմել. Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ԲԱԳՒՈՒՄ վաճառվում է Սամսօն Ցարութիւնեանցի գրավաճառանոցում։ Թիֆլիսի բաժանորդներին խնդրում են չտապել ստանալու իրանց գրքերը։

ГЛАВНОЕ КАВКАЗСКОЕ АГЕНТСТВО ОБЩЕСТВА ГРАММОФОНЪ ВЪ РОССІИ

(Тифлисъ, Головинскій проспектъ, домъ Абіянца)

Предлагаетъ почтеннѣйшей цубликѣ Граммофоны, самые усовершенствованные, по уменьшеннымъ цѣнамъ, а также безшумныя пластинки къ нимъ, исполненныя на ГРУЗИНСКОМЪ, АРМЯНСКОМЪ и ТАТАРСКОМЪ языкахъ.

Кромѣ означенныхъ пластинокъ Главное Кавказское Агентство Общества Граммофонъ въ Россіи имѣетъ въ продажѣ громадный выборъ неподражаемыхъ безшумныхъ пластинокъ, исполненныхъ самыми лучшими, самыми знаменитыми артистами и артистками Русской Императорской оперы Московскихъ и Петербургскихъ театровъ, съ которыми интересно познакомиться черезъ усовершенствованный граммофонъ преимущественно той части публики, которая обитаетъ въ предѣлахъ отдаленной Сибири, Китая, Монголіи, Манчжуріи, Тибета, Персіи, Индіи, Афганистана, Белужистана и другихъ государствъ, и которая, такимъ образомъ, не имѣетъ возможности лично слышать восхитительное пѣніе и музыку артистовъ.

ИЗЪ ИСПОЛНИТЕЛЕЙ Агентство особенно рекомендуетъ слѣдующихъ артистовъ: Ф. ШАЛЯПИНА, Д. Южина, Д. Собинова, Н. Фигнеръ, М. Михайлову, Л. Брагину, Р. Бернарди, А. Давыдова, Г. Морскаго. Н. Ростовскаго, И. Никитина, Н. Шевелева, К. Серебрякова, Бухтоярова, Н. Сѣверскаго, г-жу Медею Мей Фигнеръ, М. Вольфъ-Израэля, А. Цабеля, Гоппъ, О. Больма. С. Морозова, Знаменитую исполнительницу цыганскихъ романсовъ А. Вяльцеву, Р. Раисову, Н. Тамара, А. Сивачева, дуэтистовъ Романченко, ПЕТРА ЕМЕЛЬЯНОВИЧА НЕВСКАГО.

ТРЕБУЙТЕ КАТАЛОГИ

ГЛАВНОЕ КАВКАЗСКОЕ АГЕНТСТВО ОБЩЕСТВА ГРАММОФОНЪ ВЪ РОССІИ

5—10

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Լերմոնտովսկայա փողոց, № 9)

Ցանկացողները ունենալ իրանց առեւտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ և աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնողին, Ս. Մանուէլեանցին։ Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն։ Կուրսերի ուսումնարանական չրջանի հոգաբարձուի հաստատված ծրագրի համեմատ, եւ ունեն օրինաւոր ատեստատներ։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍՎԵԼՈՒ ԵՆ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 2-ԻՑ

Կուրսերի ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիաբար կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ ТИФЛИСЪ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу. (Ե.) 10—12

ՊԱՆՍԻՕՆ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

(ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍ)

Ս. Վ. Արղութեան-Երկայնաբազուկի

Լրացուցիչ եւ ընդունելութեան քննութիւնները կը սկսվեն օգոստոսի 25-ից, իսկ պարապմունքները—սեպտեմբերի 2-ից։ 2—8

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առեւտրական, գործարանական եւ նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրեւ օժանդակ ձեռնարկ առեւտրական դպրոցներում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձեւով հաշւապահութիւն 4 ամսում, պատասխանատուութեամբ, եւ հարկաւոր դէպքում՝ յանձնարարականով

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ. նաեւ նաւթարդիւնաբերական եւ նաւթագործական հաշւապահութիւն։
2) Առեւտրական թուաբանութիւն։
3) Առեւտրական թղթակցութիւն։
4) Մուրհակային եւ առեւտրական օրէնքներ։
5) Վայելչագրութիւն եւ ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։

Ընդունելութիւն ամեն օր։ Պարապմունքները սկսվում են 1902 թւի Սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ՝ 60 ռուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում է, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, վկայագիր։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիր ուղարկվում է ձրի։

Վերեւում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ։ (Կ. Ե. Հ. Չ.) 24—35

Дозволено Цензурою, Тифлисъ, 26 Августа 1902 г.

Электропечатная Груз. Издат. Т—ва. Б.-Ванкская ул.